

Bazovica, ti predragi si naš dom,
roke slovenske zveste so te dale,
drag spomin na tebe nosil bom,
ponos kvarnerske lepe si obale.
Slavko Arbiter, »Bazovica«

KAŽIPOT

mesečnik slovenske skupnosti na Reki in v PGŽ

ISSN1845-5034 maj 2009 letnik V

Kažipot

Mesečnik slovenske skupnosti na Reki in v PGŽ

Ureja uredniški odbor:

Milan Grlica, Dušana Gržeta, Marjana Mirković, Darko Mohar, Vitomir Vitaz

Podpinjol 43, 51000 Reka, Hrvaška
tel.: 324 321, 215 406, faks: 334 977

Glavna urednica: Marjana Mirković,
marjana.mirkovic@ri.t-com.hr
Tel.: 091 593 6086

Priprava, prevodi in oprema besedil
Marjana Mirković v okviru projekta SI-T

Lektorica Darka Tepina Podgoršek

Izdajatelj:

Slovenski dom KPD Bazovica, bazovica@bazovica.hr

Svet slovenske narodne manjšine Mesta Reka

Svet slovenske narodne manjšine PGŽ,

vijece-slo.pgz@ri.t-com.hr

ISSN 1845-5034

Oblikovanje: Krispin Stock

Tisk: Tiskara Sušak

Prelom in tehnično urejanje:
Krispin Stock

Mesečnik finančno podpirajo:

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

Mesto Reka

Primorsko-goranska županija

Svet za narodne manjšine RH

Naklada je 600 izvodov

Na naslovnici: Jasmina Dlačić, Boljun.

Karikatura:

Bojan Grlica

Slovenski dom KPD Bazovica

tajništvo, knjižnica in klubski prostori

torek in četrtek: 10.00-12.00, 18.00-20.00

MePZ - vaje, ponedeljek: 18.00-21.00

Dramska skupina, sredo, po dogovoru

Folklorna skupina, sredo 19.00-21.00

Plesna skupina, torek in četrtek: po dogovoru

Dop. pouk slovenščine, torek: 18.30 - 21.30

Planinska skupina, torek: 20.00-22.00

Svet slovenske narodne manjšine Reke, sredo: 10.00-12.00

Svet slovenske narodne manjšine PGŽ, sredo: 10.00-12.00

Mladinska skupina, druga in četrta sobota: 16.00

www.bazovica.hr/mladinci

Kažipot maj 2009,

št. 49, letnik V

o	obvestilo.....	3
d	dogodki.....	3
n	napovednik.....	14
g	gorski kotar.....	18
i	iz drugih društev in svetov.....	19
n	nespregledano.....	20
a	aktualno.....	22
š	študij v RS.....	23
z	zanimivosti.....	23

OBVESTILO

Poziv za ustanovitev otroškega/ mladinskega pevskega zbora

Vse zainteresirane za otroški/mladinski pevski zbor vabimo k sodelovanju in obveščamo, da bo jeseni 2009, če bo za to dovolj zanimanja, ustanovljen slovenski otroški/mladinski pevski zbor, ki ga bo predvidoma vodila mag. Kristina Riman.

Udeležba bo brezplačna.

Prijave za slovenske igralne urice v vrtcu

Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije zbira prijave za igralne urice v slovenščini kot prvi korak za organizacijo vrtca, ki ga omogoča zakonodaja. Če bo dovolj prijavljenih, bodo urice predvidoma potekale v enem od reških vrtcev.

Informacije na telefonski številki 324 321
(sreda 10.00-12.00) in gsm: 091 593 6086.
Marjana Mirković

DOGODKI APRIL

4. april
Slovenski dom KPD Bazovica
Marjan Tomšič, *Južič in Juča*, komedija
KD Šavrini in Anka Šavrinka
Režija Marija Knez

Gledališka skupina KD Šavrini in Anka Šavrinka je s svojimi komedijami v ljudskem narečju že večkrat gostovala na Hrvaškem - do zdaj so nastopali v Pulju, Buzetu (*Subotina na starinski*), Dubrovniku in Splitu, nedavno pa tudi na Reki. Kot je v krajšem pogovoru pred nastopom povedala predsednica skupine, igralka in režiserka Marija Knez, sicer Belokranjka in po poklicu učiteljica, ima skupina sedež v Gračišču, člani pa so doma z različnih koncev. V glavnem so upokojenci, ime Šavrinke pa so si izbrali v spomin na ženske z njihovega območja. Dejavnost Šavrink je opisoval Alojz Kocjančič, ki pravi, da so predvsem v obdobju med obema vojna-

ma hodile »dol, v Istro, po jajca«, kupovale in zamenjevale pa so tudi drugo blago (oblačila, »boljše« rute, spodnje perilo, milo ...). Po vojni je ta dejavnost potekala na skrivaj, saj ni bila dovoljena, švercarjem pa so rekli *kontrabantarji*. Na to temo je pisatelj Marjan Tomšič, ki je bil prav tako na obisku na Reki, tudi režiral predstavo *Kontrabant*, sedem skečev na temo prekupčevanja. Po besedah Marije Knez pa so Šavrinke s svojim delom pokonci držale kar pet vogalov v hiši, in to dva v *Trstu in tri doma*. Danes si kar težko predstavljamo, kako so vse te razdalje prepešale, noseč jajca v *plenjerjih* (košarah) na glavi.

Foto: Jasmina Dlačič

Skupina Anka Šavrinka je začela nastopati po uspešnih in odmevnih udeležbah na pustovanjih. Igrici o zamenjavi jajc avtorice Rožane Koštjan je sledila Ženitev, skupina pa je kmalu prerasla v društvo, in to na pobudo in zahvaljujoč pokojnemu Marčelu Babiču. Danes imajo za seboj že vrsto uspešnih nastopov s predstavami.

Na Reki so uprizorili komedijo *Južič in Juča*. »Iznajdljivost vaškega človeka, nerodna ljubezen, dogodki po vojni s prepletanjem starih verovanj - vse to je Marjan Tomšič spredel v to komedijo,« piše v gledališkem listu. Navdušili so tudi obiskovalce v polni dvorani Slovenskega doma na Reki, jih spodbudili k zavzetemu in živahnemu komentiranju med samo predstavo

ter si zaslužili dolgotrajno ploskanje. Predsednik Slovenskega doma KPD Bazovica Vitomir Vítaz pa je v zahvali za uspešen nastop izrazil še upanje, da »se bomo znova kmalu srečali«.

Foto: Jasmina Dlačić

Predstavo je posebej pohvalil tudi naš znani reški gledališčnik Alojz Usenik, zlasti »odlično igrro obeh najstarejših igralk in vlogo moškega na harmoniki«.

Marjana Mirković

Foto: Jasmina Dlačić

6. april
Mali salon, Reka
»Tarsatički principij«

V Mali galeriji na Reki so v sodelovanju s Hrvatskim restavratorskim zavodom iz Zagreba predstavili knjigo in odprli zanimivo razstavo dragocenih najdb arheološkega raziskovanja poznoantičnega vojnega poveljstva v Tarsatiki, starorimski naselbini na ozemlju današnjega

mestnega jedra. Gre za osrednji kompleks vojnega poveljstva, katerega nastanek sega v drugo polovico tretjega stoletja, zrušen pa je bil stoletje in pol pozneje. Arheološko raziskovanje je potekalo od junija do avgusta leta 2007 na Trgu Jurja Klovića v reškem *Starem gradu*.

Recenzent izredno lepo in pregledno oblikovane obsežne knjige, ki je izšla v hrvaškem in angleškem jeziku, je dr. Mitja Guštin, predstojnik Inštituta za dediščino Sredozemlja znanstveno-raziskovalnega središča Univerze na Primorskem v Kopru. Ob tej priložnosti je v svoji pohvali med drugim poudaril, da je Reka lahko ponosna na vrsto lepih tiskanih publikacij o svoji preteklosti in na to knjigo, v kateri je mlada avtorska ekipa vrhunsko opravila zahtevno strokovno in znanstveno delo.

Reški župan Vojko Obersnel pa je med drugim povedal, da je publikacija druga od predvidenih petih izdaj, s katerimi želijo mestne oblasti privlačno in razumljivo predstaviti del reške kulturne dediščine. V njej ima pomembno mesto tudi obnova mavzoleja znanega podjetnika slovenskega rodu Josipa Gorupa na reškem pokopališču Kozala, ki bo, kot so napovedali, predstavljena v četrti knjigi te zbirke.

Marjana Mirković

Na razstavi so bili na ogled različni predmeti, od koščkov keramike in stekla do kovancev in restavriranega posodja. Foto: Marjana Mirković

8. april
Filodrammatica, Reka
Žena, razstava fotografij

Ta razstava reškega fotokluba Color je četrta klubska razstava in druga pod naslovom *Žena*. V razstavnem salonu Filodrammatice je fotografije na to temo postavilo na ogled triindvajset avtorjev s precej različnim pristopom, od aktov in portretov do iskanja odgovorov na številna življenjska vprašanja. Od članov KPD Bazovica, obenem tudi članov fotokluba Color, sta sodelovala Istog Žorž in Darko Mohar, ki je osvojil tudi bronasto plaketo za posamezno fotografijo.

Kot gostje razstave so s po enim posnetkom zunaj konkurence na letošnji klubski razstavi sodelovali člani fotokupine KPD Bazovica: Ilija Dadasović, Jasmina Dlačić, Dionis Jurić, Marijana Košuta in Ira Petris. Takšno sodelovanje dokazuje, da se fotokupina pod vodstvom Istoga Žorža čedalje bolj uveljavlja v reških fotografskih krogih.

Darko Mohar

Udeleženci in nagrajenci. Foto: Lidija Tuškan Mohar

9. april
Slovenski dom KPD Bazovica
Minister dr. Boštjan Žekš na Reki

Po udeležbi na proslavi v počastitev kulturnega praznika v Splitu 20. februarja je minister za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Boštjan Žekš aprila obiskal tudi Reko. Spremljala sta ga državni sekretar dr. Boris Jesih in vodja Sektorja za spremljanje položaja Slovencev zunaj RS in za statusne zadeve na Uradu Vlade RS za

Slovence v zamejstvu in po svetu Rudi Merljak, srečanja pa se je udeležil tudi prvi sekretar na veleposlaništvu RS v RH Primož Koštrica.

Visoki gostje so si najprej ogledali prostore pisarne Euroured Rijeka, d. o. o., ustanovljene lansko jesen v okviru krovne organizacije Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in namenjene spodbujanju in podpori slovenskih društev pri prijavah na razpise za čezmejne projekte in črpanje sredstev iz evropskih skladov, kar je minister pohvalno ocenil kot »pravo pot za spodbujanje čezmejnega sodelovanja«.

Po pogovoru z mlajšim delom članstva reškega društva, vodjo pisarne Marijano Košuta, mlado raziskovalko Barbaro Riman in mag. Jasmino Dlačić, ki je tudi tokrat prijazno poskrbela za fotografije, je sledilo srečanje v Slovenskem

Primož Koštrica, Rudi Merljak, dr. Boris Jesih, dr. Boštjan Žekš in Vitomir Vitaz. Foto: Jasmina Dlačić

domu KPD Bazovica.

Dobrodošlico ministru in spremstvu je izrekel predsednik društva Vitomir Vitaz in ob tej priložnosti podal tudi precej izčrpno, zanimivo in slikovito predstavitev več kot šestdesetletne dejavnosti. Urednica Kažipota je omenila tudi delo obeh svetov, minister dr. Žekš pa je najprej izrazil zadovoljstvo nad prihodom in poudaril, da je naloga ministrstva tudi, da »manjša razdalje med Reko in Ljubljano«. Zanimal ga je celoten vpogled v položaj slovenske skupnosti, od splošnih podatkov, medijev in ohranjanja jezika do vprašanja državljanstva in študentov - pri čemer je rečeno, da se je zlasti v zadnjem letu močno povečalo število ugodno rešenih prošenj za sprejem v državljanstvo RS kot tudi tistih za pridobitev štipendije. Minister

je spomnil tudi na nekdanj bratske odnose med Reko in Ljubljano, vezi, ki bi jih veljalo obnoviti. Zanimal ga je tudi odziv na revijo *Moja Slovenija*, za katero pa je Alojz Usenik izrazil obžalovanje, ker »ne piše o dejavnosti Bazovice«; po njegovem mnenju je bila prejšnja publikacija, *Rodna gruda* oz. poznejša *Slovenija*. svet, vsebinsko bogatejši časopis. Na vprašanje urednice, ali je zaradi odpiranja slovenskih kulturno-informacijskih centrov v sosednjih državah mogoče pričakovati tudi kakšno novost v tej smeri na Hrvaškem, je odgovor načelno pritrdilen, a zaradi poslabšanih gospodarskih razmer takšne ustanove ni realno pričakovati. Beseda je tekla tudi o zastopstvu v parlamentu, in pri tem je dr. Boštjan Žekš menil, da bi s poslancem dr. Šemsom Tankovičem, ki v hrvaškem saboru (formalno) predstavlja tudi slovensko manjšino, le veljalo navezati stike. Pogovor se je seveda dotaknil tudi aktualnih slovensko-hrvaških odnosov, pri čemer je večina navzočih menila, da - tako v društvu kot nasploh -, ljudje na srečo živimo mimo politike in da ta (še) ni resneje načela dobrih odnosov v vsakdanjem življenju.

Minister dr. Boštjan Žekš je po besedah udeležencev vse prijetno presenetil. V spomin na prvo srečanje v Slovenskem domu mu je Vitoimir Vitaz podaril monografijo *Bazovica* Barbare Riman in mag. Kristine Riman ter knjigo *Fluminensia Slovenica* dr. Irvina Lukežića, od urednice Kažipota pa je v imenu Sveta slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije prejel nedavno nagrajeni *Rječnik govora čabarskog kraja* Slavka Malnarja, ki obsega dvanajst tisoč besed narečnega, domačega jezika z območja prelepe goranske doline Čabranke. Da bi opozorila, kako to narečje zveni čisto po slovensko, je urednica iz slovarja prebrala pesem *Vrata* znanega in nagrajevanega pesnika in pisatelja Zlatka Pochobradskega. To pa je spodbudilo navzočega, vselej neutrudnega in legendarnega reškega gledališnika Alojza Usenika, da je še sam, »sicer popolnoma nepripravljen«, kot je dejal v opravičilo, a vseeno zelo doživeto prebral pesem *Zdomec* Slavka Arbitra in bil zanj nagrajen s toplim aplavzom.

Srečanja z ministrom so se poleg že omenjenih udeležili še dolgoletni člani KPD Bazovica: častni predsednik društva in pevec ter član UO Drago Rizman, pevka, igralka, nekdanja plesal-

ka in sedanja predsednica pevskega zbora Dragica Rizman, pevka, igralka, nekdanja plesalka in danes povezovalka na nastopih Boža Grlica, nekdanja baletna plesalka v reškem HNK in legendarna vodja folklorne in plesne skupine v društvu ter članica UO Sonja Kern Svoboda, igralka, pevka, nekdanja plesalka in članica UO društva Loredana Jurković, vsestranska članica dramske skupine in tajnica društva Zdenka Jelovčan ter knjižničar, pevec, pesnik, prozaist in član UO Slavko Arbitrer.

Marjana Mirković

16. april
Osrednja knjižnica Srečka Vilharja,
Koper
Čudeži zdravstva in vere

Prof. Ante Škrobonja in Anja Petaros

Kot nam je znova prijazno sporočil prof. dr. Ante Škrobonja z reške medicinske fakultete, se je v svojem široko zasnovanem sodelovanju z ustanovami v Sloveniji tokrat vključil tudi v prireditve *Eliksir dolgega življenja*, srečanja v knjižnici, namenjena zdravju in zdravstvu. Z vrsto zanimivih predavanj v organizaciji Osrednje knjižnice Srečka Vilharja v Kopru in s finančno podporo Mestne občine Koper ter Ministrstva za kulturo RS je potekala od 20. marca do 17. aprila.

Prof. dr. Ante Škrobonja se je s sodelavko Anjo Petaros, obetavno mlado reško znanstvenico, s predniki iz Nabrežine pri Trstu, predstavil v okviru knjižnih dragocenosti o zdravju in zdravilstvu. Na *Srečanjih v knjižnici Elixir*, na Oddelku za italijanistiko, sta pozornost namenila *Patoanatomskemu stanju nerazpadlih teles in relikvij v cerkvi Sv. Blaža v Vodnjanu*.

Na prireditvi so med drugim govorili tudi o različnih razvojnih in organizacijskih vidikih zdraviliškega turizma v Opatiji.

Prof. dr. Ante Škrobonja je svojo zdravniško kariero začel, kot piše Barba Štemberger Zupan (prispevek Poletna popestritev razstavišča Kliničnega centra, rubrika Novice, revija ISIS, julij 2007) pred 37 leti v Vipavi, zato na srečanjih navzoče pogosto nagovori v slovenščini. V okvi-

ru sodelovanja z ustanovami in organizacijami iz Slovenije pa dolga leta dejavno navezuje stike, predvsem v okviru reškega Znanstvenega društva za zgodovino zdravstvene kulture.
Marjana Mirković

17. april
Slovenski dom, Zagreb
Skupščina krovne organizacije

Kot nam je sporočil predsednik Slovenskega doma KPD Bazovica Vitomir Vitaz, so na dnevnem redu srečanja, ki se ga je udeležila večina predsednikov vseh štirinajstih vključenih društev, obravnavali in sprejeli poročilo nadzornega odbora. Njegovo dosedanje predsednico Marijano Košuta je zaradi nove dolžnosti v Uradu za Evropo na Reki zamenjala članica UO KPD Bazovica Jasmina Dlačić. Sledilo je poročilo o delu v letu 2008, ki so ga prav tako sprejeli brez posebne razprave. Govor je bil še o načrtih za prihodnje in med drugim je sklenjeno, da bo letošnje srečanje vseh društev oktobra v Varaždinu. Predlagano je, naj srečanje obogatita krajši delovni sestanek in pestrejši kulturni program. Pozornost so namenili tudi problematiki društev, v glavnem zaradi zapoznelih dotacij z Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu - čakajo se pogodbe in s tem tudi denarna nakazila, dodatne težave povzroča zmanjšan priliv od RH. Marijana Košuta je navzoče seznanila z delom evropske pisarne na Reki, Euro urada d.o.o., predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc pa

Dobra udeležba na seji. Foto: Jasmina Dlačić

je prebral pismo Blanke Žibert, vdove nekdanjega prvega predsednika krovne organizacije Vinka Žiberta, glede zasluženega priznanja. Kot nam je povedala Blanka Žibert, je pismo vsebovalo prošnjo, da se med drugim »ovrednoti delo, ki ga je opravljal z velikim žarom in za katero pomembnejšega priznanja, kljub večkrat izrečenim pohvalam z najvišjih ravni, ni bil deležen«.

Naj dodamo, da je bil - po neuradnih podatkih -, pok. Vinko Žibert zaradi svojih zaslug leta 2001 predlagan tudi za priznanje predsednika RS. Odgovora na ta predlog menda ni bilo.

Marjana Mirković

17. april
Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
*Slovenci v BiH skozi pričevanja,
spomine in literarne podobe 1831–2007*

Članica vodstva KPD Bazovica Barbara Riman je organizirala predstavitev knjige *Slovenci v Bosni in Hercegovini skozi pričevanja, spomine in literarne podobe 1831–2007* dr. Vere Kržišnik - Bukić.

O večletnem nastajanju obsežnega dela je v pogovoru z njo spregovorila sama avtorica, sicer znanstvena svetnica na ljubljanskem Inštitutu za narodnostna vprašanja. Pojasnila je vzroke priseljevanja Slovencev v Bosno in Hercegovino, ki so najprej prišli kot vojaki ob avstro-ogrske okupacije, zatem pa so bili tja napoteni ali se preseljevali kot uradniki, zdravniki, sodniki, trgovci in drugo.

Poznejši pogovor, ki je stekel z maloštevilnimi, a zato zelo pozornimi obiskovalci, pa je bil prav prisrčen in med njimi tudi na Reki in v Istri odkril potomce rojakov, omenjenih v knjigi. Knjiga je na vpogled in dostopna tudi v društvu.

V Banjaluki pa je bila dan pred tem (16. aprila) predstavljena monografija Vere Adamič Papež *Od prednikov do potomcev: Slovenci v Slatini in Banja Luki, 1923–2008*. Zbrana so pričevanja slovenskih družin in predstavljena zgodovina priseljevanja Primorcev v Banjaluko in Slatino. Delo je sad petnajstletnega raziskovanja in zbiranja gradiva avtorice, ki tudi sama izhaja

iz slovenske izseljenske družine, v Banjaluki pa je živela vse do leta 1993, ko se je preselila v Ljubljano.

Člane tamkajšnjega slovenskega društva Triglav je nagovoril tudi prvi veleposlanik RS v Bosni in Hercegovini Drago Mirošič.

Kot je napovedano, bo predstavitev knjige, ki jo je spremljala tudi razstava, potekala tudi v Sloveniji. Več: www.uszs.si
Marjana Mirković

Zdenka Jelovčan, dr. Vera Kržišnik Bukić in Barbara Riman. Foto: Marjana Mirković

Med obiskovalci je bil tudi dolgoletni aktivni član društva Slavko Arbiter, ki nam je, navdušen nad izredno poučnim in zanimivim večerom, tudi dan pozneje, o svojih vtisih poslal naslednje pismo. Zanj se iskreno zahvaljujemo in ga objavljamo v celoti:

Pogovarjali smo se
27. 4. 2009

Hvala in čestitke gospe dr. Veri Kržišnik - Bukić, znanstveni svetnici na Inštitutu za narodnostna vprašanja, za izredno zanimiv pogovor in predstavitev njene knjige Slovenci v Bosni in

Hercegovini - skozi pričevanja, spomine in literarne podobe 1831 - 2007, ki sta bila 17. aprila 2009 v Slovenskem domu KPD Bazovica na Reki. Naslednji dan, 18. aprila 2009, pa je avtorica v istih prostorih vodila okroglo mizo na temo Lastna institucionalna opora kot pogoj za ohranjanje slovenstva na Hrvaškem.

Na okrogli mizi na to temo so v pogovoru sodelovali še:

- dr. Karmen Medica, znanstvena sodelavka in predavateljica na Fakulteti za humanistične študije Koper Univerze na Primorskem,
- Marjana Mirković, predsednica Sveta slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije Reka,
- Klavdija Velimirović, predsednica Slovenskega kulturnega društva Istra iz Pulja,
- Tomo Šajn, časnikar Primorskih novic iz Ilirske Bistrice,
- Vida Srdoč, sodni tolmač za slovenski jezik iz Reke,
- Barbara Riman, raziskovalka na Inštitutu za narodnostna vprašanja z Reke, in Darko Šonc, predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem iz Zagreba.

Razpravljavci so na okrogli mizi prinašali svoje poglede na težave in uspešne dosežke iz življenja kulturno-prosvetne dejavnosti v posameznih društvih slovenske skupnosti na Hrvaškem.

Posebej je treba še enkrat čestitati in se zahvaliti gospe dr. Veri Kržišnik - Bukić za že omenjeno zanimivo in obsežno knjigo Slovenci v Bosni in Hercegovini. Ta knjiga je ena od kron njenega večletnega raziskovalnega dela, kjer s svojim vsestranskim poznavanjem družbenozgodovinskih in sodobnih dogajanj z ogromno truda, vztrajnostjo in s sočutjem opisuje težka, včasih neljuba, vendar tudi prijazna in srečna doživetja, vtkana v življenjsko usodo naših rojakov s prebivalci prav tako izmučene Bosne in Hercegovine. Vsaka opisana življenjska zgodba v tej knjigi globoko gane vsakega bralca.

Prepričan sem, da nas je mnogo, ki upamo, da bomo še deležni tako zanimivih in poučnih pogovorov.
Slavko Arbiter

18. april

Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Lastna institucionalna opora kot pogoj ohranjanja slovenstva na Hrvaškem

V organizaciji društva in koordinaciji Barbare Riman je potekala okrogla miza z naslovom *Lastna institucionalna opora kot pogoj ohranjanja slovenstva na Hrvaškem*. Moderatorica srečanja je bila dr. Vera Kržišnik - Bukič; uvodoma je med drugim poudarila pomen samoorganiziranosti slovenske skupnosti, ki ima prva društva v Pulju in na Reki že na začetku dvajsetega stoletja.

Srečanje se je dotaknilo tudi drugih dejavnikov, pomembnih za ohranitev slovenstva, predvsem jezika in medijev. Spodbudno je bilo slišati novost iz obmejne Štrigove v Medžimurju, kjer so starši slovenskega rodu - kar je prvič doslej - izrabili zakonske možnosti v okviru manjšinskih pravic in dali pobudo za pouk slovenščine, ki v tamkajšnji osnovni šoli poteka kot zunajšolska dejavnost.

Marjana Mirković

Omizje sta spremljala tudi novinarja Primorskih novic Tomo Šajn in dopisnica Dela Dragica Jakšetič. Njen prispevek, objavljen v Delu 20. aprila 2009, objavljamo v celoti:

Slovenija jih noče za partnerja

Slovenci na Hrvaškem organizirani v 17 kulturnih društev - V politiko se ne vtikajo, s hrvaške strani ne občutijo pritiskov - Vse manj jih je pripravljenih povedati, da so Slovenci - Za slovenske medije nezanimivi

Reka - Institucionalna opora ohranjanju slovenstva na Hrvaškem so slovenska kulturno-prosvetna društva. Teh je čedalje več, čeprav je Slovencev na Hrvaškem vse manj. Biti danes Slovenec na Hrvaškem namreč ni lahko. Takšno je bilo osnovno sporočilo okrogle mize na temo lastne institucionalne opore kot pogoja za ohranjanje slovenstva na Hrvaškem, ki so jo v slovenskem Kulturno-prosvetnem društvu Bazovica, delujočem na Reki že 60 let, pripravili v soboto.

Po ocenah raziskovalke slovenskih manjšin in skupnosti v nekdanjih jugoslovanskih republikah dr. Vere Kržišnik - Bukič iz Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani je v slovenskih društvih organizirana približno petina vseh Slovencev, živčih na Hrvaškem, kar je primerljivo z drugimi narodnostmi. Po njenem je zanimivo, da je kljub upadanju števila Slovencev, če sklepamo po popisih prebivalstva, število društev zelo naraslo. Leta 1992 so delovala samo v Zagrebu, Karlovcu in na Reki, danes pa

Vida Srdoč, Klaudivja Velimirovič, dr. Karmen Medica, dr. Vera Kržišnik-Bukič, Marjana Mirković. Foto: Jasmina Dlačić

od 17 registriranih aktivno deluje 15 društev. »Nekoč ni bilo pomembno, od kod prihajaš, zdaj pa živimo v drugi državi, v tujini,« je razlog za večje samoorganiziranje Slovencev na Hrvaškem opisala **Klavdija Velimirović**, predsednica društva iz Pulja.

Zaradi napetih odnosov med Slovenijo in Hrvaško je čedalje manj Slovencev, ki so pripravljeni na glas povedati, da so Slovenci. Kot je povedal predsednik Združenja slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc**, se Slovenci na Hrvaškem ne želijo vtikati v politične zadeve, temveč je njihov namen delovati na kulturnem področju in s Hrvati živeti v sožitju. »Ne čutimo nikakršnih pritiskov s hrvaške strani,« je dodal, aktiviste slovenskih društev pa so prepričane, da v hrvaških lokalnih skupnostih njihovo delo cenijo in podpirajo. Razpravljavci so bili bolj kritični do slovenskega urada za Slovence v zamejstvu in v tujini ter komisij, ki slovenskih društev na Hrvaškem še vedno ne priznavajo kot partnerja, temveč jim vsiljujejo svoje rešitve. Še vedno odmevno je denimo poučevanje slovenščine v društvih: od leta 1991 so to delo lahko uspešno opravljale učiteljice iz društev, nenadoma pa jih je slovenska stran odslovila in društvom vsilila svoje, »visoko usposobljene kadre«.

Dr. Karmen Medica s Fakultete za humanistične študije Koper UP je poudarila, da se manjšina mora identificirati v javnosti, sicer ne obstaja. Njen glas v javnosti ji namreč zagotavlja socialno moč in samozavest. Vendar je veliko kritik na okrogli mizi letelo prav na nezanimanje slovenskih medijev za delo slovenske manjšine na Hrvaškem. Kot je poudaril dolgoletni novinar Primorskih novic in Radia Koper **Tomo Šajn**, so se medijske potrebe Slovencev, živečih na Hrvaškem, pojavile po letu 1991, a so potem ostale v glavnem neuslišane. Da »manjšinska novica ni novica« oziroma da sta v medijskem prostoru veliko bolj zastopani manjšini v Italiji in Avstriji, pa so pritrdili tudi drugi razpravljavci.

Milka in Slavko Arbiter, Darko Šonc.
Foto: Jasmina Dlačić

18. april Planinsko prijateljstvo brez meje, srečanje v Ilirski Bistrici

Gostitelji letošnjega srečanja planincev slovenskih društev iz treh dežel so bili člani PD Snežnik iz Ilirske Bistrice. Srečanje je potekalo na Črnih njivah, nekaj kilometrov v smeri proti Sviščakom. Na travniku je bil postavljen velik šotor, v šotoru kuhinja, mize in klopi, živa glasba. Kuhar Dušan Rolih je pripravil tipično bistriško jed - »krumpir v zevnci s klobaso«, pa še veliko odličnih kolačev je bilo.

No, začnimo od začetka. Po prihodu vseh udeležencev iz Trsta, Devina, Bazovice, Reke in Bistrice in kratkem aperitivu za pozdrav se je začel planinski del srečanja, ki ga je organiziral vodnik Marko Lučič in je potekal po planoti med Snežnikom in Zgornjo Pivško dolino. Planinci so se povzpeli na 1099 metrov visoko Veliko Milanjo, obiskali ostanke vojaških utrdb alpskega zidu, ki so jih zgradili Italijani ob takratni rapalski meji. Tem utrdbam lahko sledimo od Reke, kjer so zgrajeni bunkerji na Katarini in Velem vrhu, pa vse do Triglava in vojašnice Morbegna.

Vstop v kaverne pod Milanjo je še enkrat potrdil izrek Neskončna je neumnost človekova! Hodniki, vkopani globoko pod zemljo, bivališča, prezračevanje, ostanki električne napeljave - v kavernah je bilo mogoče preživeti nekaj mesecev brez potrebe za preskrbo.

Izhod iz podzemlja je bila odrešitev. A zunaj zgodnja pomlad, sonce, zbuena narava, zeleni travniki in prve spomladanske rože. Modrasi so še spali, klopov pa smo le nekaj prinesli s seboj domov.

Na področju Gure ali, kot zdaj pravijo, Volovjih reber, je postavljenih nekaj stolpov, ki merijo stalnost in moč vetrov. Tu naj bi postavili vetrnice za pridobitev električne energije. Komu mar za hektarje uničene narave, to, da so nove ceste na občutljivem kraškem terenu, pa za tisoče pobitih ptic - človekova neumnost traja kar naprej.

Pohod je trajal skoraj pet ur. V šotoru po pohodu pa se je dogajalo še marsikaj drugega poleg »krompirja v zevnci«: odprta je bila javna izbira za naziv teh srečanj. Strokovna žirija, sestavljena iz posameznih članov vseh društev

in gospoda Marka Goršiča, podpredsednika Planinske zveze Slovenije, je za zmagovalni predlog razglasila geslo Planinsko prijateljstvo brez meje gospoda Franka iz Trsta. Geslo so z navdušenim ploskanjem sprejeli vsi navzoči. Bilo je tudi nekaj pozdravnih govorov voditeljev in predsednikov, izmenjava daril, plesa in še marsikaj drugega. Vse se je končalo z Nasvidenje naslednje leto na Reki!

Darko Mohar

Na Milanji. Foto: Darko Mohar

18. april
Gerovo

Jubilej Gabrijele Kuss Knez

Članica dramske skupine Zdenka Jelovčan nam je poslala pismo o obisku Gorskega kotarja na povabilo večletne članice društva Gabrijele Kuss Knez, rojakinje, ki je na odmevnih predstavvah umetnin iz svoje umetniške galerije v Opatiji nekaj redno organizirala tudi priložnostni program v slovenščini. Navadno sta nastopala Zdenka Jelovčan in znani Alojz Usenik, ki sta se odzvala tudi tokrat in na svoj način obogatila praznovanje okroglega osebnega jubileja slavljenke:

»Prijaznemu povabilu dolgoletne članice društva Gabrijele Kuss Knez na praznovanje njenega rojstnega dneva v soboto, 18.

4., smo se z veseljem odzvali. Zakonca Usenik ter jaz s soprogom Milošem smo se odpeljali v vasico Gerovski kraj v Gorskem kotarju. Dan je bil lep, sončen, pot prijetna. V družinski počitniški hiši nas je na terasi dočkala slavljenka Gaby s svojo družino - hčerko Mojco, zetom Totom in vnukinjo Ano - ter s sorodniki in prijatelji. Bolj ko je mineval čas, številnejši so bili povabljeni, in kmalu nas je bilo okoli 50. Tudi harmonikar Matija Turk, sicer znanec našega društva, nas je zabaval z veselimi napevi. Lani spomladi je gostoval tudi v KPD Bazovica v programu koncerta ŽPZ Jasna DU Loška dolina. Pogostitev pri Gaby je bila razkošna, zabava sproščena. Prijetno vzdušje je popestril naš dramski ustvarjalec Alojz Usenik, ki je pripravil kratek dramsko-recitacijski program in požel navdušene aplavze. Sama pa sem Gaby z veseljem pozdravila in ji za rojstni dan čestitala tudi v imenu našega društva ter prebrala pesem Gabrijela, ki jo je leta 2003 napisal in Gaby posvetil njen zet Toto. V večernih urah smo se poslovili in se s prijetnimi občutki odpeljali domov. Gaby, še veliko veliko srečnih rojstnih dni ti želimo!«

Alojz Usenik je v svojem dramsko-recitatorskem nastopu predstavil pesem *Moj avtoportret* avtorice Irene Hribar Buzdovačič, objavljeno v spomladanski številki glasila zagrebškega Slovenskega doma Novi odmev, pa monolog Cankarjevega *Hlapca Jerneja*, odlomek iz *Piknika* Andreja Jelačina in pesem *Zdamec* Slavka Arbitra.

25. april
Kulturni dom Hrpelje-Kozina
Primorska poje

Mešani pevski zbor KPD Bazovica je pod vodstvom dirigenta Franja Bravdice tudi tokrat uspešno nastopil na priljubljeni reviji Primorska poje. Spored smo objavili v prejšnji številki Kažipota.

Nastop si je ogledal tudi aktivni član društva Alojz Usenik in povedal, da so pevke in pevci prejeli zaslužen aplavz in na zahtevo zadovoljnega občinstva morali odpeti dodatni program, posebej pa je pohvalil njihovo podobo na odru. Marjana Mirkovič

25. april
Nekje pod Velim vrhom
Prva obletnica PD Obzova

Na naših otokih se je v zadnjem času marsikaj spremenilo. *Bodulom* (otočanom) se ni več treba bojevati za obstoj. Tako so dojeli, da lahko med številni drugimi lepimi rečmi, ki jih človek lahko počne v življenju, tudi planinarijo. Zato so na otoku Krku pred enim letom ustanovili planinsko društvo s sedežem v Omišlju, ga poimenovali po najvišjem vrhu otoka Obzovi in začeli hoditi po hribih. V društvo so začeli prihajati prebivalci vseh mest na otoku, kar pomeni, da so povezovalni dejavnik šestih otoških občin in enega mesta. Pridni, delovni in zanesenjaški so hitro organizirali tudi šolo planinstva, naredili tečaj za markaciste in začeli vzdrževati planinske poti po otoku. Organizirali so tudi nekaj predavanj s planinsko tematiko. Prvo obletnico so proslavili delovno in uredili piramido na Obzovi, vse skupaj pa se je končalo z družabnostjo na ranču pod Velim vrhom. Planinci KPD Bazovica jim čestitajo, jih vabijo k sodelovanju in želijo varen planinski korak in veliko uspeha v prihodnjem delu.

Darko Mohar

S srečanja. Foto: Darko Mohar

26. april
Grimalda
Voda v nedrju Istre

Na skupinski razstavi dvaintridesetih avtorjev in dvainpetdesetih fotografij *Voda v nedrju Istre* so v slikoviti istrski vasici Grimalda predstavili izbor del na to temo in razglasili nagradenec tretjega fotografskega natečaja Grimalda 2009, ki ga organizira Mladinsko društvo Pagubice. To so: Robert Pilepić (Napoleonova voda), Karlo Dragan Došen (Pozor) in Nataša Povrza-

nović (Voda), za zbirko pa je bil nagradjen Marjan Blažina.

Kot med drugim piše v obrazložitvi, drugonagrazeno delo reškega umetniškega fotografa, tudi aktivnega člana KPD Bazovica, Karla Dragana Došena, problematizira predvsem ekološki vidik. Avtor tako zaznava posege v naravno okolje, njegov umetniški pogled pa lovi naključni dotik in zbliževanje umetnega, v tem primeru sintetičnega opozorilnega traku, z naravnim, tokom vode. Več: www.culturenet.hr
 Marjana Mirković

Karlo Dragan Došen, *Pozor*

28. april
Izlet v Slovenijo
Slovenski jezik - jezik sosede
OŠ Pečine

Skupina sedemindvajsetih osnovnošolcev iz vseh treh skupin, ki na OŠ Pečine večkrat tedensko (najmlajši trikrat, drugi dve skupini dvakrat tedensko po dve šolski uri) obiskujejo prostovoljni pouk slovenskega jezika, je tudi to šolsko leto sklenila z izletom v Slovenijo. Pod vodstvom ravnateljice Irene Margan, ki pouk že vsa tri leta tudi organizira in vodi, so se tudi tokrat odpravili v Lipico, si tam ogledali kobilarno in vaje s konji ter šli Postojnsko jamo, kjer jih je - poleg dinosavra, seveda - zlasti navdušil vivarij. Zanimivo, da je ravnateljica v vodički v Lipici prepoznala svojo nekdanjo sošolko, Desanko Rakić, po materi iz Lipice, tako da je bilo srečanje še posebej pristrčno. Nepozaben spomin je zapustil tudi ogled Predjamskega gradu in kosilo v tem izjemnem okolju.

Pri organizaciji izleta je na pomoč znova priškočil Zavod RS za šolstvo, posebna zahvala,

po besedah ravnateljice Marganove, velja Veroniki Pirnat.

OŠ Pečine pa že več let sodeluje z OŠ Kidričevo in konec junija pričakujejo, da bodo na dvodnevni obisk na Reko znova prišli vrstniki iz Slovenije.

Kot je rečeno, bo pouk slovenskega jezika jeseni uvrščen na redni program izbirnih predmetov in dostopen za vse razrede, razpis za to delovno mesto pa bo izšel poleti. Ravnateljica tudi poudarja, da se nihče ni izpisal in bodo vsi pouk nadaljevali jeseni.

Marjana Mirković

29. april

Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Konzularni dan

Na konzularnem dnevu je bilo tokrat zanimivo srečanje z rojakinjo Sonjo Milharčič s Trsata.

Sonja Milharčič je namreč Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani želela podariti Zgodbe svetega pisma, I. del, ki jih je »Slovencem priredil in razložil dr. Frančišek Lampe«, založila pa Družba sv. Mohorja v Celovcu davnega leta 1894.

To je - po nasvetu konzularnega oddelka veleposlaništva Republike Slovenije v Republiki Hrvaški -, storila z njihovim posredovanjem. V posvetilu zanimivega darila je ob tej priložnosti med drugim zapisala, da gre za »knjigo, ki je bila v naši hiši svetinja in mi jo je v varstvo kot dragoceno zapuščino zaupal moj stari oče po materini strani (Pepca Žakelj), Anton Žakelj (1872, Hruševje-1945, Hruševje).

Knjigo mu je uspelo rešiti s kupa, pripravljenega za eno od številnih grmad, na katerih so fašisti leta 1932 sežigali knjige v slovensčini, zaplenjene po slovenskih domačijah.

Podarjam vam jo v upanju, da jo bodo v roke radi vzeli tudi bodoči rodovi.«

Sonji Milharčič se je za darilo zahvalila vodja konzularnega oddelka Katarina Gradič Režen.
Marjana Mirković

29. april

Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
Miodrag Karadžić, *Biznismen*
Vojo Krivokapić

Monodramo *Biznismen* Miodraga Karadžića je režiral Goran Bulajić, na nastopu v našem društvu pa jo je uprizoril igralec Vojo Krivokapić. Komedija je prejela dve nagradi občinstva, na Prvem črnogorskem festivalu monodrame leta 1995 in na mednarodnem festivalu malih gledaliških nastopov v Sarajevu. Igralec Vojo Krivokapić je sicer član gledališča v Nikšiću in direktor gledališča Zahumlje z že 111-letno tradicijo; v njem je tudi začel svojo umetniško pot, danes pa ima za seboj že vrsto opaznih vlog v gledališču, filmu in na televiziji.

Nastop monodrame, organiziran v sodelovanju z društvom Skupnosti Črnogorcev z Reke, je v dvorano našega društva pritegnil številne njihove člane, tako da je bila nabito polna, bilo pa je tudi nekaj naših stalnih obiskovalcev.

Najprej sta nastopila člana dramske skupine KPD Bazovica, Alojz Usenik in Loredana Jurković, ki sta svoji vlogi tudi tokrat seveda odigrala dobro in, kot vedno, uigrano. Njuna uprizoritev odlomka iz komedije Glej, kako lepo se začenja dan avtorja Zvonimirja Bajsića in v režiji Alojza Usenika je znova nasmejala dvorano.

Sledila je gostujoča komedija, katere vsebina obravnava spopad različnih razmišljanj in pogledov na življenjske razmere oz. konflikt med generacijami. Oče, ki izhaja s podeželja, pride

Najprej sta nastopila Alojz Usenik in Loredana Jurković. Foto: Dragan Lakić

na obisk k sinu, *biznismenu* in njegovi družini, ki živi v sodobnem, velikem mestu. Ne more se načuditi njihovem načinu življenja, zlasti odnosu do hišnih ljubljencev, psov in vsega, česar so ti deležni, od garderobe in frizur. Igralec nas je nasmejal z doživeto igro in čas je hitro minil; občinstvo je bilo, kot po navadi, tudi tokrat navdušeno, aplavz pa dolg.

Večer so sklenili čestitke nastopajočim in krajše druženje z njimi.

Po gledališkem listu in zapisu Zdenke Jelovčan prevedla in priredila Marjana Mirković

Vojo Krivokapič. Foto: Dragan Lakić

NAPOVED MAJ

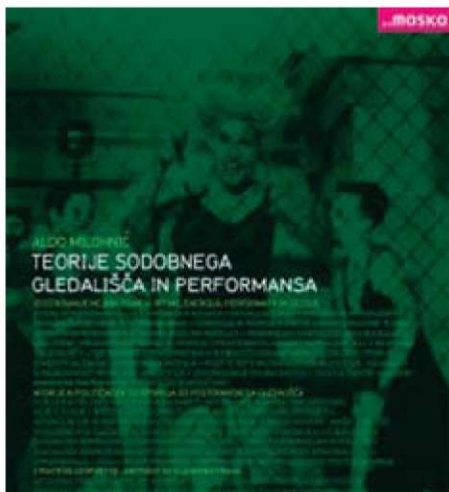
5. maj, 18.00

Hrvaški kulturni dom na Sušaku, Reka
Teorije sodobnega gledališča in
performansa
Predstavitev knjige Alda Milohnića

V okviru reškega Festivala malih odrov bo potekala tudi okrogla miza o angažiranem gledališču z naslovom Kritični potencial sodobnih scenskih umetnosti. Sodelovali bodo teatrolog Marin Blažević, režiser Oliver Frlić, performer in režiser Janez Janša in teoretik Aldo Milohnić. Moderator bo Davor Mišković. Omizje bo spremljala predstavitev knjige Teorije sodobnega gledališča in performansa avtorja Alda Milohnića, ki je nedavno izšla v založbi Ljubljanske Maske. Ta je poleg reškega društva *Drugo more* in v sodelovanju z Mestom Reka in hrvaškim ministrstvom za kulturo tudi organizator dogodka.

Kot piše v napovedi, je knjiga Alda Milohnića vznemirljivo branje in pomemben prispevek k teorijam sodobnih scenskih umetnosti, saj vrsto problemov ugleda v novi luči, prinaša zanimive, izvirne in provokativne poglede, z mnogimi lucidnimi terminološkimi rešitvami, z izvirnim avtorjevim konceptom performativnega gledališča vred.

Marjana Mirković

13. maj, 18.00

Mestna hiša, Buzet
Edo Merlić, *Buzetska priča o starim
razglednicama*

V Mestni hiši v Buzetu bodo predstavili najnovejšo knjigo Eda Merlića, namenjeno buzetskimi zgodbam o starih razglednicah. Avtor jo je objavil pred kratkim v samozaložbi. O knjigi bosta poleg njega spregovorila še buzetski župan Valter Flego in Slobodan Simić iz Pirana. Organizator dogodka je Odprta ljudska univerza Buzet, pokrovitelj pa mestne oblasti. Več: www.buzet.hr

Marjana Mirković

18.-22. maj

Slovenski etnografski muzej in Kinodvor,
Ljubljana
Dnevi etnografskega filma

Zahvaljujemo se Marku Smoletu za opozorilo in program te letošnje prireditve, ki v glavnem

delu napoveduje 31 filmov in prav toliko avtorjev, v študentskem 6, in posebej program, posvečen ruskemu etnografskemu filmu.

Tradicionalna sekcija Dnevor etnografskega filma so že od začetka Gradiiva s komentarjem, v katerih raziskovalci sami predstavljajo svoje aktualne vizualne produkcije. V tem okviru bo prvega dne predstavljen tudi film *Tamažavi ji niha šiša* raziskovalca Marka Smoleta in v njegovi produkciji za Etnološko zbirko Palčava šiša, Plešce, 2009.

Kot omenja katalog, so *Tamažavi* hišno ime rodbine, ki je živela v Tamažavi hiši v središču vasi Plešce v obmejni dolini reke Čabranke. Nekdaj so bili eni največjih kmetov v vasi, poleg kmetije pa je hiši pripadal tudi mlin ob potoku v neposredni bližini. Hišo iz leta 1822 (z letnico, preklesano na 1882) je občina ob predelavi ceste leta 2007 podrla in na njenem mestu zgradila osrednji trg pred cerkvijo. Film je bil posnet leto prej še v stari hiši, kjer so Tamažavi - dva brata, sestra ter njen mož, pripovedovali o spominih na življenje doma in v vasi v obdobju večinoma po drugi svetovni vojni. Film je posnet kot razgovor v narečju, ki ga govorijo prebivalci z obeh strani meje, da bi dokumentirali hišo in življenje v njej ter narečje, ki je še vedno ena najpomembnejših kulturnih sestavin. Snemanje je potekalo v notranjosti zdaj podrtga objekta, v mlinu, ter na območju mlinškega potoka in jezu. Film je prvi v vrsti štirih filmov, ki so bili dokončani in javno predvajani v tem letu v okviru projektov Etnološke zbirke Palčava šiša, posnetih v lokalnem narečju, ki ga govori le še nekaj tisoč ljudi.

V rednem programu bo predstavljen tudi film s Hrvaške *Kdo je lahko zvončar* avtorja Iva Kuzmanića za HTV, ki govori o zvončarjih iz Kastavščine, Matuljev, Zvonec in Rukavca.

Slovensko etnološko društvo bo v četrtek, 21. maja 2009, podelilo letošnjo plaketo Nika Kureta za etnografski film, ki jo bo posthumno prejel akad. dr. Andrej O. Župančič. Po podelitvi plakete bo prikazan izbor nagrajenčevih filmov, od katerih bodo nekateri prvič javno predvajani.

Andrej O. Župančič (1916-2007), slovenski pa-

tofiziolog, antropolog, akademik in partizan, sin slovenskega pesnika in pisatelja Otona Župančiča; dr. med., redni in zaslužni profesor za patološko fiziologijo Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani; leta 1941 med organizatorji OF na zdravstvenem področju, pozneje v partizanih, kjer je delal v bolnišnicah na Dolenskem in Notranjskem, 1944 pri ranjenih v južni Italiji, član Sanitetne uprave Vrhovnega štaba JLA, odlikovan s partizansko spomenico 1941; po vojni docent in predstojnik inštituta ter katedre za patološko fiziologijo na MF v Ljubljani; izpopolnjeval se je tudi v tujini (Leningrad, London, ZDA); redni član SAZU (1970) in uglednih mednarodnih združenj ter prejemnik številnih nagrad in priznanj.

Snemati je začel s filmsko kamero leta 1964, v Bizoviku, kjer so znamenite bizoviške perice takrat še prale perilo v potoku in ga razobešale na travniku pred vasjo. Zanimala ga je slikovitost teh prizorov in na njih je preizkusil svoj snemalski talent. Isto kamero je leta 1970 vzel na ekspedicijo v Gornji Orinoko, kjer je raziskoval ekologijo tropskega deževnega gozda in prišel v stik s skupinami Yanomamov, posnel njihovo življenjsko okolje in vsakdanje življenje ter izdelal neme filme: *Redes, Aguas, Fuegos*. Tja se je vrnil v letih 1976 do 1977, ko je kot znanstveni sodelavec Centra za tropsko ekologijo v okviru projekta Amazonas posnel filmsko gradivo o ekologiji tropskega deževnega gozda. Na TV Ljubljana so iz tega gradiiva izdelali nenavadno serijo *Iz tropskega deževnega gozda* (1978). Njegov filmski projekt *Favna na Slovenskem* je nastajal več let v okviru dejavnosti Medicinskega inštituta SAZU. Gradiivo je montažno urejala Olga Meglič, po zamisli in načrtu avtorja, in če bi bil dokončan, bi se imenoval *Živalski krog na Slovenskem*.

Andrej Župančič je zaslužen za razvoj etnografskega filma v Sloveniji. Bil je eden prvih Evropejcev, ki so s filmsko kamero posneli življenje Yanomamov. Župančič je našel smisel filmskega snemanja v zmožnosti filma, da prikaže povezavo med svetom narave in svetom kulture, v oba se je znal vživeti kot človek, kot raziskovalec in kot snemalec. Pokazal je, da s kamero lahko ustvarjamo pomene pojavom in rečem, ne da bi uporabljali besede. Razen v omenjenih krajih je v sedemdesetih letih snemal potopisno še v Himalaji, v Indiji, Nepal,

v Izraelu in v izlivu reke Rone, v znameniti Camargui. Kot predsednik sveta Avdiovizualnega laboratorija je bistveno pripomogel, da je ta oddelek lahko polno zaživel na ZRC SAZU. Več: www.etno-muzej.si

Marjana Mirković

20. maj, 19.00
Filodrammatica, Reka
Tito brez maske

V dvorani Filodrammatice bosta predstavljeni knjigi Tito brez maske in Ženske v Titovi senci avtorja Mira Simčiča, doma iz Šapjana, nekdanjega ljubljanskega študenta, novinarja in publicista, v zadnjem času tudi pisatelja, ki živi in dela v Ljubljani.

Marjana Mirković

20. maj, 19.00
Klub Sušičanov, Reka
Nenavadne podobe Sušaka

V Klubu Sušičanov bo odprta razstava fotografij znanega reškega fotografa Istoga Žorža, člana fotokluba Color in Hrvaškega društva likovnih umetnikov ter mentorja mladih članov fotografske skupine v KPD Bazovica. V besedilu v spremljajočem katalogu je Daina Glavočič med drugim zapisala, »kako navdihujoče je lahko lastno, sicer dobro znano vsakdanje okolje, posebno če ga pazljivo opazujemo in znamo gledati, kar dokazuje Istog Žorž s svojim opazovanjem vsakdanjih prizorov Sušaka, ki ob kancu njegove domišljije in bogate izkušnje postanejo nenavadni«.

Marjana Mirković

21. maj-21. junij
Umetnostna galerija Maribor
Strip/ilustracija/dizajn/multimedija
1975-2009

V okviru 11. mednarodnega festivala kreativne komunikacije Magdalena 2009 in v sodelovanju z reškim Muzejem za moderno in sodobno umetnost bo v Umetnostni galeriji Maribor odprta razstava Mirka Ilića.

Kot je v napovedi zapisala kustosinja Meta Kordiš, se Mirko Ilić s to retrospektivno razstavo znova vrača v Maribor, kjer je preživel zgodnje otroštvo. Že v času študija na zagrebški Šoli

uporabnih umetnosti je začel objavljati stripe in ilustracije, s skupino striparjev Novi kvadrat tesno sodeloval z rokovskim gibanjem Novi val v Zagrebu in v tej navezi oblikoval ovitke plošč za vodilne jugoslovanske rokofske skupine, kot so Bijelo dugme, Prljavo kazalište, BOA in druge. Leta 1986 je zapustil Jugoslavijo in kariero uspešno nadaljeval v ZDA. Več: www.mmsu.hr

Marjana Mirković

22. maj, 18.00
Hrvaško narodno gledališče Ivana pl.
Zajca, Reka
Kretanja, predstavitev revije

V foajeju gledališča bo potekala predstavitev enajste številke revije za plesno umetnost *Kretanja*, posvečene Milku Šparembleku, baletnemu plesalcu, omenjenemu tudi v knjigi Zagrebški Slovenci avtorice Melite Forstnerič Hajnšek. O umetniku in njegovem več kot šest desetletij dolgem izjemnem in ustvarjalnem opusu bodo spregovorili Iva Nerina Sibila, v imenu uredništva teatrolog dr. Darko Gašparović in novinar-ka Novega lista Svetlana Hribar.

Istega večera ob 19.30 in dan pozneje bo na programu predstava *Epitaf za Frederica*, baletni večer Chopin-Šparemblek, Čudežni mandarin Bele Bartoka.

Omenjena številka revije *Kretanja* je nastala po simpoziju v Hrvaškem narodnem gledališču leta 2008 v počastitev umetnikovega 80. rojstnega dne. Zbrani so prispevki šestnajstih znanih plesnih umetnikov, kritikov, dramaturgov, teatrologov in sodelavcev tega velikana baletne umetnosti. Namen simpozija je bil, da prerašče v redno letno srečanje, na katerem bi z različnih vidikov odpirali teme Šparemblekovega pa tudi plesnega gledališča nasploh. Med avtorji je tudi slovenski plesni prvak Vojko Vidmar, ki je s slavlencem realiziral kar 19 baletnih naslovov.

Revija dodatno vsebuje tudi DVD s krajšimi odlomki, uvod pa je nastal na podlagi filma Šparemblek! režiserja Jakova Sedlarja, posnetega ob šestdesetletnici dela in obnove predstave Pesmi ljubezni in smrti v Hrvaškem narodnem gledališču v Zagrebu. Več: www.novolist.hr

Marjana Mirković

23. maj
Kastav 2009
Mednarodni festival pihalnih orkestrov

Na 13. mednarodnem festivalu pihalnih orkestrov Kastav 2009, ki ga organizira Glasbeno društvo Spinčiči, se bo na ulicah tega slikovitega mesteca nad Reko tudi letos predstavilo na tisoče pihalcev. Prireditev bo tokrat spremljala razstava fotografij z dosedanjih srečanj, napovedana pa je tudi objava programske knjižice z vsemi nastopi organizatorja.

V Kastvu bodo nastopili tudi glasbeniki iz Slovenije, KD Pihalni orkester iz Izole in Mladinski pihalni orkester iz Pirana. Več: www.kastav.hr
Marjana Mirković

25. maj
Kros po dolini Kolpe

Kros Novega lista po dolini Kolpe je namenjen tekmovalcem od 7 do 77 let iz raznih krajev Slovenije in Hrvaške. Kot napoveduje organizator - društvo za šport in rekreacijo Kolpa, v sodelovanju z založniško hišo Novi list in PGŽ -, se bodo pomerili najmlajši, iz vrtcev vse županije, v spremstvu staršev pa tudi otroci z Downovim sindromom, zatem osnovnošolci, dijak iz Slovenije bo potekala tudi polmaratonska dirka drugega kola hrvaškega pokala *In line* v kotalkanju, in to na 21 km dolgi stezi od Broda ob Kolpi do naselja Gašparci. Več: www.novolist.hr

Marjana Mirković

27. maj, 12.00
Mestna hiša, Reka
Irvin Lukežić, Reški kvartet

V mestni hiši bo oddelek za kroatistiko reške filozofske fakultete predstavil knjigo Reški kvartet (*Riječki kvartet*) iz zbirke revije *Fluminensia*. S tem delom priznani raziskovalec kulturne zgodovine Irvin Lukežić dodaja nov prispevek k ustvarjanju nekdanje podobe mesta. Knjiga, ki jo je avtor nedavno podaril urednici, pozornost namenja štirim vidnim predstavnikom meščanske kulture na Reki v drugi polovici devetnajstega in na začetku dvajsetega stoletja. Med njimi je tudi književnik Avelin Čepulić, s kate-

rim se je med svojim službovanjem v Varaždinu seznanil in intenzivno družil slovenski pisatelj Janez Trdina ter o njem zapisal, da sodi med najznamenitejše hrvaške razumnike. V tej zvezi knjiga na več straneh objavlja tudi Trdinova pričevanja in citate iz njegovih *Hrvaških spominov* in drugih del.

Marjana Mirković

27.-30. maj
Trst, Koper, Umag
10. Forum Tomizza
Crossover - prepletanje kultur, identitet, jezikov

Obmejno srečanje Forum Tomizza bo potekalo že jubilejno, deseto leto. Številni znanstveniki in književniki, ki bodo sodelovali na simpoziju, bodo tokrat, kot napoveduje program, razmišljali o novi dinamičnosti med nacionalnimi kulturami, dotiku in prepletanju identitet in jezikov ter spoprijemanju s posledicami novih limesov. Govor bo seveda tudi o opusu velikega književnika z naslovom *Tomizza: ten years after*. Vodja projekta, znani publicist in pisatelj Milan Rakovac v napovedi poudarja, da so ponosni in zadovoljni, ker so dosledno ostali na liniji konvivenca in antifasizma. Na teh srečanjih se je do zdaj zvrstilo več kot dvesto govorcev iz naših krajev, pravi, sto pesnikov in glasbenikov iz Hrvaške, Italije in Slovenije, in vse to je okronano s tristo literarnimi deli.

Na programu letošnjega srečanja bosta med gosti iz Slovenije znani sociolog in univerzitetni profesor Rastko Močnik ter publicist in poslanec Franco Juri.

Marjana Mirković

30. maj, 19.00
»Hotel« Prezid
Cluster, Rakek
Koncert

Koncert skupine Cluster iz Rakeka organizira Slovensko kulturno društvo Gorski kotar iz Prezida. Kot nam je sporočil njegov predsednik Bernard Godeša, bo prireditev potekala »v vsakem primeru«, vstopnine pa ne bo. Skupaj s Sašom Obžoltom bosta pozneje tudi posebna gosta večera, nastopila bosta v akustični izvedbi avtorskih pesmi. Po koncertu se bo druženje nadaljevalo ob harmoniki in domačem petju pred gostilno Škrjanc.

31. maj
Jadran 2009, Kastav
5. mednarodni festival gledaliških
amaterjev

49. festival hrvaških ljubiteljskih gledališč bo tudi tokrat spremljal mednarodni festival gledaliških amaterjev. Srečanje bo potekalo od 28. do 31. maja, na njem pa se bo predstavilo tudi gledališče Moment istoimenskega kulturno-umetniškega društva iz Maribora, ki bo uprizorilo predstavo Počitnice? avtorja Tina Grabnarja in v režiji Zorana Petroviča. Več: www.kastav.hr
Marjana Mirković

S predstave mariborskega gledališča. Foto: www.jskd.si

9

GORSKI KOTAR

Palčava šiša, Plešče
Ekskurzija

V organizaciji zbirke Palčava šiša iz Plešče in ljubljanske filozofske fakultete je skupina več kot tridesetih študentov slovenskega jezika na začetku aprila obiskala Čabar in okolico ter Belo krajino, da bi se seznanili z jezikom in dedišči-

no teh območij. Kot je v Novem listu zapisal Željko Malnar, sta poleg Marka Smoleta (v imenu etnološke zbirke Palčava šiša) obiskovalce vodili še profesorici Vera Smole in Irena Orel, skupaj z asistentom Matejem Šekijem.

Izlet se je začel v Prezidu, kjer sta študente sprejeli mlada raziskovalka na zagrebški filozofski fakulteti Marija Malnar ter vodja Domoznanske zbirke in Goranske hiše Vesel, Božena Leskovar, ki jih je seznanila z značilnostmi razstavljenih predmetov in zgodovino tega mesta. V Čabru sta jih v mestni hiši sprejela ravnatelj srednje šole Vladimir Nazor, prof. Kristijan Rajšel in mag. Veronika Pochobradsky, ter jih seznanila s prizadevanji za ohranitev izvirne domače govorice. Ogledu dvorca Zrinskih, Domoznanske zbirke, zbirke lovskih trofej Marijana Filipovića in Galerije Vilima Svečnjaka je sledil še ogled lesenega nakita Zlatka Pochobradskega ter seveda obisk etnološke zbirke Palčava šiša v Plešcih.

O obisku nam je Marko Smole poslal zapis, za katerega se iskreno zahvaljujemo in objavljamo nekoliko skrajšanega:

Najprej zahvala predvsem Kristijanu Rajšelu in Veroniki Pochobradsky ter njunim dijakom za pomoč in vse, kar so nam pripravili za dobrodošlico. Prispevali so dragocen delež k organizaciji in veselili nas, da so tako prisrčno predstavili te naše kraje in šolo. Na žalost z vremenom nismo imeli sreče, vendar je bilo po dežju več časa za obisk nekaterih krajev. Po odzivu študentov in profesorjev slovenistike in dialektologije na ljubljanski filozofski fakulteti je bil izlet zanimiv in bo ostal v spominu ...

V Prezidu so se seznanili z zbirko in Hišo Vesel ter s pesniškim ustvarjanjem Božene Leskovar in Marije Malnar, v zaselkih v okolici Trstja s tamkajšnjo rudarsko zgodovino, v srednji šoli v Čabru s predstavo dijakov ter dejavnostjo šole pri ohranjanju narečja, v dvorcu Zrinskih pa z njegovo zbirko, zahvaljujoč vodstvu Marinele Mihelić. V prostoru galerije pa je odlično prišel do izraza razstavljeni nakit Pochobradskyjevih in v mestu Čabru je to idealno okolje za predstavitev tako kakovostnih okrasnih izdelkov. Upajmo, da bodo to tudi v prihodnje izkoristili in vsem obiskujočim skupinam nakit predstavili tako zanimivo. V Čabru je sledil še

ogled središča mesta s cerkvijo in pokopališčem, v ekološkem gospodinjstvu - hvala Aniti in njeni sestri - pa so si za *marendo* privoščili domač obrok.

Obisk v Pleščih je ponudil zbirko Palčava šiša, vedno deležno precejšnjega presenečenja in spoštljivega ogleda, zatem pa Salankin mlin, ob katerem smo prisluhnili Bibi in recitaciji pesmi o Petru Klepcu avtorice Anke Žagar. V Zamostu smo se ustavili ob Malinaričevi žagi in gledali, kako iz hlodov izdelujejo deske, naposled pa je celo prenehalo deževati. Sprehodili smo se do *Jezire* in si ogledali kompleks Jezirčeve žage in kovačije ter strme stene izpod Svete Gore. In na koncu vedno dobra domača kuhinja pri Šuštarjavih, Vladki in Miru - prežganka, *krumpirjeva palinta ji zile, naduavajni ji štrudl, kompot uad jabuk ji suhih sliv*. Brez Gorana in Matije na harmoniki, petja in plesa pa bi bilo škoda zapustiti Plešče ... prisrčna hvala vsem.

Posebej velja omeniti, da nas je v Pleščih zvečer obiskal tudi Zlatko Pochobradsky, pesnik, dramatik in pisec v domačem narečju. Prvi in najboljši. Poleg njegove predstave srednješolcev smo prisluhnili tudi delu njegove poezije, v kateri izraža duh in otožnost našega kraja in njegovih prebivalcev, pogovarjali pa smo se tudi o njegovem ustvarjanju, načrtih in zapisovanju narečja. Hvala Zlatku, bilo bi škoda, če ga ne bi spoznali.

Na meji pri prehodu avtobusa ni bilo nobenih težav, prenočitev je bila Pri Kovaču v Osilnici. Po odličnem zajtrku in domačih dobrotah se je obisk nadaljeval z ogledom galerije Stane-ta Jarma in izliva Čabranke v Kolpo, pa zatem ob njej in Sv. Egidiju do Goršetove kovačije, z demonstracijo kovanja in lastnikovo zgodbo o kovaški tradiciji v teh krajih. Sledila je Sveta Ana, z vedno lepimi razgledi na zgornji del doline Kolpe - dežele Petra Klepca.

V Kostelu so nas na Lukčevi domačiji sprejeli Likarjevi in poleg zgodovine tega naselja prijazno predstavili tudi krošnjarsko tradicijo in njihovo preostalo ponudbo. Po dolini Kolpe smo nadaljevali pot čez Poljansko goro do Vinice in zbirke pesnika Otona Župančiča, pa Črnomlja, kjer so nas sprejeli marljivi avtor slovarja tamkajšnjega narečja in mladi zgodovinar, ki nam

je pojasnil dolgo zgodovino Bele krajine in mesta. Na koncu, v Semiču, obisk domačije književnika Lojzeta Krakarja, očeta predstojnice katedre za slovenski jezik, v okviru katere je bila organizirana ekskurzija. Obisk je sklenil ogled novega, podjetno zasnovanega kulturnega doma v Semiču, večer pa se je končal ob harmoniki, bršljanovem listu in glasbeni tradiciji Kočevarjev.

Iskrena hvala vsem, ki so pomagali organizirati obisk, ki je znova pokazal, da je regija sposobna ponuditi kakovostno ponudbo obiskom iz katere koli od poglavitnih treh smeri, ki nas opredeljujejo že stoletja: doline Kolpe, Loške doline ali iz *Crnega luga*. In to za daljše, ne le enodnevne izlete, če bi v ponudbo vključili tudi izvir Kolpe ali hribe na slovenski strani. Meja je res problem, vendar le takrat, ko je v glavah. Ob skrbni organizaciji je obiskovalec sploh ne bi občutil, kajti od tistih, ki delajo na njej, smo pri prehajanju skupin do zdaj doživeli le pomoč.

Ko bomo resnično prenehali ustvarjati razmejitve v dolini, ki je bila vedno povezana, se bo našla tudi pot do boljših rešitev za vse nas. Morda pa je prišel čas, ko bi turiste na dvo-dnevno ekskurzijo zdaj lahko pripeljal kdo iz osrednjehrvaške strani, prek doline Kolpe? Dokler je ta še v sedanji podobi, neokrnjena in s svojo ohranjenostjo kulturno in naravno dediščino.

Po zapisu Marka Smoleta prevedla in priredila Mar-jana Mirković

IZ DRUGIH DRUŠTEV IN SVETOV

SKD Lipa, Zadar

Slovensko kulturno društvo Lipa v Zadru bo tudi letos sodelovalo v organizaciji Mednarodnega dneva kulturne raznolikosti v tem mestu. Narodne manjšine v Zadrski županiji - albanska, bošnjaška, madžarska, makedonska, slovenska, srbska in italijanska -, že štiri leta povezano delujejo v okviru Delovne skupine narodnih manjšin. Skupni cilj je predstaviti jih kot pozitiven in priznan del družbe in v tem smislu sodelovati z vsemi pristojnimi ustanovami, od lokalnih do državnih oblasti. Prvi skupni projekt je publikacija *Most prijateljstva*, ki bo

znova izšel, kot nam je sporočila predsednica KD Lipa Darja Jusup, tudi ob letošnji priležitvi, napovedani za 23. maja v Domu hrvaške mladine.

Darja Jusup

Slovenski dom, Zagreb Zgodbe z meje (*Priče s granice*)

V Slovenskem domu v Zagrebu bodo 13. maja predvajali dokumentarni film *Zgodbe z meje* in organizirali pogovor z avtorjema, režiserjem Željkom Saričem in scenaristom Davorjem Šišmanovićem. Film o vroči temi - odnosih med Slovenijo in Hrvaško - govori prek pričevanj in vsakdanjih izkušenj obmejnega prebivalstva. To je med seboj povezano z najrazličnejšimi vezmi, od družinskih do zaposlitvenih, in si - v nasprotju z visoko politiko, ki se v dveh desetletjih ni zmogla kaj dosti dogovoriti - prizadeva, da bi življenje, ki je ob meji pogosto zapleteno, čim bolj poenostavilo in uredilo. O birokratskih ovirah pa so se kmalu prepričali tudi sami ustvarjalci filma: nekajdnevno snemanje v Žumberku, Zagorju in Prigorju je po besedah scenarista Davorja Šišmanovića, potekalo pod budnim nadzorom obmejne policije in bilo kar pravi podvig. Prebivalci pa se, če sklepamo po vedrem in duhovitem filmu, s težavami spopadajo v tragikomičnih položajih, kot so npr. plačevanje televizijskih naročin v obeh državah, zaklepanje zapornic na mostičih, ki povezujejo njihove posesti, ali pa omejitev - za Zagorce menda prav škandalozna -, ki do sosedu z druge strani meje dovoljuje prenos le litra in pol vina. Več: www.culturenet.hr
Marjana Mirković

NESPREGLEDANO

Kaj si želimo Slovenci na Hrvaškem?

Spomladanska številka glasila Novi odmev, ki ga v Zagrebu izdaja KPD Slovenski dom, v prispevku z naslovom *Kako bodo manjšini pomagali slovenski poslanci*, objavljenim na strani 15, v delu pod podnaslovom *Kaj si želimo Slovenci na Hrvaškem* med drugim povzema obisk in pričakovanja o vlogi slovenskih poslancev v okviru Komisije državnega zbora RS za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, kot sta to

podala čelna moža krovne organizacije slovenskih društev na Hrvaškem, Darko Šonc in Franc Strašek, na decembrskem sestanku omenjene komisije. Kot piše podpredsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Franc Strašek, gre za štiri predloge, ki jih je strnil v prispevku in jih objavljamo v celoti in nelektorirane:

“1. Komisija naj pride na uradni obisk na Hrvaško in se sestane s sorodnim odborom hrvaškega sabora. To bi zagotovo prispevalo k izboljšanju meddržavnih odnosov in reševanju odprtih vprašanj, ki jih slovenska manjšina na Hrvaškem občuti kot neprijetno breme.

2. Z zakonskim dopolnilom naj se vsem Slovencev v Republiki Hrvaški prizna enotni status Slovencev v zamejstvu. Možnost, da bi spremenili zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja, je omenil državni sekretar Boris Jesih. To priložnosti bi bilo treba izkoristiti za odpravo nesprejemljive delitve Slovencev na Hrvaškem na zamejce in Slovence po svetu.

3. Poslanci naj podprejo znanstveno-raziskovalni projekt o Slovencih v Zagrebu, ki bi ga skupaj izpeljali znanstveniki in raziskovalci iz obeh držav. Prepričani smo, da bi skozi takšen projekt zbrali številne dragocene podatke o neizmernem prispevku zagrebskih Slovencev k razvoju Zagreba, ki je danes močno gospodarstvo, znanstveno, politično, diplomatsko in kulturno središče Republike Hrvaške. Slovenci v Zagrebu delujejo in ustvarjajo že več sto let.

4. Predlagamo sklenitev dvostranskega sporazuma s Hrvaško o zaščiti manjšine. Takšne sporazume ima Slovenija sklenjene z Avstrijo, Italijo in Madžarsko. Tak sporazum bi med drugim moral predvideti, da imajo Slovenci na Hrvaškem pravico do zaposlitve v javnih ustanovah, policiji, vojski, sodstvu in diplomaciji. Te položaje na Hrvaškem že zdaj zaseda nekaj Slovencev, vendar jih je zaradi zaposlitvenih možnosti večina zapostavila svojo slovensko pripadnost in se izrekla kot Hrvati.”

Glede prvega predloga bi, po vsem sodeč, v poštev prišlo saborsko delovno telo Odbor za Hrvate zunaj RH, ki med drugim sprejema iniciative in predloge Hrvatov iz sosednjih držav, kar nakazuje morebiten skupni nastop slovenske

in hrvaške skupnosti iz obeh držav. Kar zadeva znanstvene in raziskovalne projekte, velja dodati, da so tovrstne potrebe izražene tudi v drugih okoljih, npr. na Reki in v Pulju. Za narodnostno opredeljevanje pa je znano, da se to lahko po želji spreminja.

Vsekakor so predlogi zanimiva iztočnica za morebitno razpravo o teh vprašanih, priložnost bo morda že na »srečanju na vrhu«, predvidenim oktobra v Varaždinu.

Marjana Mirković

Velikonočna butarica

Na pobudo znane reške mojstrice ikebane, Ksenije Grabusin, smo imeli na začetku aprila v sobi za druženje razstavljeno košarico s pirhi, butarico in oljčnimi vejicami ter kratko predstavitev, povzeto po Slovenskem etnološkem leksikonu:

Velikonočna butarica, del velikonočne simbole, predstavlja snop tradicionalno obarvanih oblancev in zelenja. Blagoslov butaric v katoliških cerkvah na cvetno nedeljo sega v 9. stoletje, navada pa je poznana na območju srednje Evrope, v Nemčiji, Avstriji in na Češkem ter po vsej Sloveniji.

Za butarico obstajajo različna imena glede na posamezna slovenska območja in kraje: na Dolenjskem jo imenujejo pušelj ali žegen, v Beli krajini drenek, v Prekmurju in na Štajerskem snop, presmec ali pegelj, na Gorenjskem beganica, v Kranjski Gori prakelj, na Primorskem veja in vivnik, v okolici Ljubljane pa butarica ali tudi samo butara.

Ksenija Grabusin. Foto: Marjana Mirković

Na cvetno nedeljo bogoslužje obnavlja spomin na Jezusov slovesni prihod v Jeruzalem nekaj dni pred smrtno obsodbo. Ljudstvo ga je pričakalo s palmovimi vejami, ki so jih metali na pot, kjer je Jezus jezdil na oslu. Zato verniki na to nedeljo nosijo v cerkev blagoslovit snope, pletene iz oljčnih vej, ali same oljčne vejice, kot je za to našo priložnost pripravila Ksenija Grabusin. Njena butarica je darilo akademskega slikarja Rudija Španzla in izdelek pridnih rok kmeta Rudija Žabjaka iz Sostrega.

Marjana Mirković

18. april

Klub Sušačanov, Reka
Sušačka revija, predstavitev

V Klubu Sušačanov so predstavili 65. številko publikacije *Sušačka revija*, ki občasno prinaša tudi zanimive prispevke o reških ustvarjalcih slovenskega rodu. Glasilo za kulturo in družbeno dogajanja v Kvarnerju, primorju in Gorskem kotarju, kot je navedeno, v prvi letošnji številki med drugim piše o znanem reškem arhitektu Zdenku Sili, menda edinem Plečnikovem učenca na Hrvaškem.

Zdenko Sila je ves čas delal na Reki in tu zapustil bogat ustvarjalni in znanstveni opus, med drugim tudi spomenike, med najbolj znanimi sta spomenik Šestindvajsetim zmrznjenim partizanom na Matić poljani pri Mrkopolju v Gorskem kotarju in Spominjska kostnica na Trsatškem parku na Reki.

Zdenko Sila je, kot v prispevku z naslovom *Pod krošnjama crnike* piše Kim Cuculić, zaslužen tudi za prepoznavno podobo reške Rive z drevedom črnega hrasta, *crnike*, ter načrt oživitve *Starega grada* in regulacijo Rive. Velja za pionirja urbanizma in prostorskega načrtovanja na Reki in okolici. V petdesetih letih prejšnjega stoletja je vodil Urbanistični inštitut na Reki in že leta 1955 izstopal pri načrtovanju obnove in gradnje Reke, istrskih, primorskih in severnojadranskih otoških mest in naselij, zaslužen pa je tudi za napredne rešitve v urejanju okolja in oživljanja starih mestnih jeter. Njegov pristop in ustvarjanje odlikujejo izrazita humanost, kultura, občutljivost in domišljija. Zanj so obstajale samo duhovne vrednote, se kolege spominja reški arhitekt Vladi Bralić.

Zdenko Sila se je rodil v Pragi 1915 očetu tržaškemu Slovencu, ki je tam študiral, in materi Čehinji, učiteljici. Šolal se je v Pragi, tam preživel mladost, maturiral pa je v Mariboru, kamor se je družina umaknila pred nacizmom. Hrvaško je spoznal na potovanjih. Študiral je na ljubljanski fakulteti za arhitekturo, pod vodstvom znamenitega Jožeta Plečnika, ki ga je pred sprejemom navdušil s svojim poznavanjem njegovega dela v Pragi, in postal eden njegovih najljubših študentov.

Več: Marjana Mirković

Čmrlj Krispina Stocka deležen čestitk

Urednica je prejela več čestitk, izrečenih osebno in po telefonu, za naslovnico Kažipota št. 48, z risbo našega likovnega oblikovalca Krispina Stocka.

Krispin je prejel tudi naše pohvale, upajmo le, da mu bodo številne študijske in druge obveznosti tudi v prihodnje dovolile uspešno sodelovanje!

AKTUALNO

Programski svet RTV Slovenija

Programski svet RTV Slovenija je sprejel predloge Komisije za programske vsebine, namenjene Slovencem v sosednjih državah, ki jih je svetu posredoval njen predsednik Janko Malle. Svet RTV je podprl prizadevanja za izboljšanje medijske podobe manjšin, ki živijo v sosednjih državah RS in ki jih je treba obravnavati kot pozitivne subjekte. Svet se je opredelil za imenovanje koordinatorskega za multimedijko uredništvo (radio, televizija, spletna stran) in na tem področju bodo tudi poiskali primerno kadrovske okrepitve, RTV pa naj bi se boljše povezovala z mediji, ki delujejo v manjšinskem prostoru. Z njimi naj bi se tudi dogovorila o izmenjavi mlajših novinarjev, kar je prvi pogoj za kvaliteto rast celovitega slovenskega medijskega prostora. Te sklepe je v posebnem tiskovnem obvestilu posebej podprla tudi Slovenska kulturno-gospodarska zveza iz Trsta in njen predsednik Rudi Pavšič.

Marjana Mirković

Temeljni dohodek utegne v Sloveniji postati realnost

Na ministrstvu za finance RS o univerzalnem temeljnem dohodku (UTD) razmišljajo, toda finančni minister že napoveduje 500 evrov mesečno, kar naj bi uvajali postopoma. Vse je sicer še na začetni stopnji, zato ni znano, kdaj bo o tem razpravljala vlada.

Kot je rečeno, neki del UTD v Sloveniji že obstaja, saj vsi, ki nimajo virov za preživetje, že zdaj dobijo najmanj 200 evrov mesečno. Omenjena je tudi bojazen, da bi UTD lahko začel negativno vplivati na delovno storilnost, zato bi minimalne plače vseeno morale biti opazno višje kot UTD.

Uvedbo UTD v času krize načeloma podpira tudi ekonomist Jože Mencinger, ki je že naredil okvirni izračun: če bi vsak državljan Slovenije, ne glede na starost in socialni položaj, prejemal 200 evrov mesečno, bi to znašalo 4,8 milijarde evrov letno, kar je enako kot velikost pokojninske blagajne. Mencinger tukaj poudarja, da bi UTD prišel v poštev, če bi nadomestil druge socialne transferje, denimo otroški dodatek.

UTD, angleško Universal Basic Income, je nepogojen dohodek, ki pripada vsaki polnoletni osebi in naj bi bil temelj večje družbene pravičnosti in izravnavanja družbene neenakosti. To je neki stalen (verjetno mesečni) dohodek, ki ga država brezpogojno izplačuje vsem svojim prebivalcem - neodvisno od drugih dohodkov, zaposlitve, premoženja, družinske situacije, pripravljenosti sprejeti ponujeno delo ali kakršnih koli drugih podobnih pogojev. Pomeni večjo stopnjo varnosti in odpravo strahu, ki je bistvo vseh sredstev manipulacije kapitala s posameznikom. Gre za ponovno prerazporeditev denarja in novo redistribucijo. Prvo dejstvo, ki mu govori v prid, je ta, da je pravica do dela vedno težje uresničljiva, in tako bi UTD predstavljal del premostitve. Upravičenost se lahko pogojuje z državljanstvom ali pa s stalnim bivališčem, lahko tudi z določenim časom stalnega bivanja ali kaj podobnega. Odločitev o tem bi bila verjetno ena od dilem ob uvedbi takega sistema.

Več: www.gibanje.org, www.rtvlo.si
Marjana Mirković

Nagradni natečaj Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

Slovesna podelitev nagrad za diplomska, magistrska in doktorska dela na temo Slovencev v zamejstvu in po svetu je potekala 3. aprila v prostorih Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Kot je med drugim poudaril minister, pristojen za to področje, prof. dr. Boštjan Žekš, gre za dogodek, ki ga Urad organizira že sedmič, strokovna komisija strokovnjakov z etničnih študij pa je pri ocenjevanju upoštevala izvirnost teme in pristopa, uporabnost v smislu ohranjanja slovenske identitete zunaj meja RS ter strokovnost, zahtevnost in interdisciplinarnost dela.

Na natečaju, katerega namen je spodbujanje raziskovalne dejavnosti na področju zamejske in izseljenke tematike., so bili nagrajeni Nataša Gliha Komac, Katja Jerman, Ana Peršič, Barbara Medved - Cvikel, Dominik Janez Herle in Kristina Toplak. Vsa nagrajena dela so prejela priporočilo Urada za objavo, skupna vrednost denarnih nagrad pa je 4000 evrov. Več: www.uszs.si
Marjana Mirković

Š ŠTUDIJ IN ŠTIPENDIJE V RS

Objavljen razpis za Fulbrightove štipendije

Veleposlaništvo ZDA v RS objavlja razpis za Fulbrightove programe za študijsko leto 2010/2011. Rok prijave je 29. maj 2009. Več: www.sklad-kadri.si/index.cgi?jezik=slo&kat=702

Razpis za študijska dela s področja delovanja OZN

Društvo za Združene narode za Slovenijo razpisuje nagrade za najboljša diplomska, magistrska in doktorska dela s področja delovanja Organizacije združenih narodov (OZN). Rok za oddajo del je 5. oktober 2009. Več: www.sklad-kadri.si/index.cgi?jezik=slo&kat=712
Marjana Mirković

ZANIMIVOSTI

Slovenski gledališki letopis na spletu

V Sloveniji pripravljajo digitalizacijo Slovenskega gledališkega repertoarja in Slovenskega gledališkega Letopisa. Trenutno je na spletu dosegljiva digitalna verzija celotne slovenske teatrologije oziroma gledališke produkcije od leta 1867 do zadnje sezone, imenovana Rep-teatris (<http://www.repertoar.sigledal.org/>).

Digitaliziran Letopis, doslej je digitaliziranih 140 sezon, je ogródje, kamor bo v naslednjih letih mogoče dodajati relevantno gradivo, pričakovati pa je, da bo v nekaj letih projekt tako daleč, da bodo na enem mestu zbrani vsi pomembni podatki o dogajanju v slovenskih gledališčih.

Za ime Rep-teatris so se odločili, ker gre za veliko zbirko podatkov s področja gledališča, torej za teatrologijo in po analogiji s kooperativnim online bibliografskim sistemom in servisi COBISS, bazo pa bo urejal in sestavljal Slovenski gledališki muzej, v sodelovanju z večjimi gledališči. Več: www.rtvsllo.si, www.sta.si, wwwsiol.net
Marjana Mirković

Umrli Božo Kos

V 78. letu starosti je aprila umrl znani ilustrator Božo Kos, eden najbolj prepoznavnih in inovativnih slovenskih ilustratorjev, znan kot izvrsten satirik in dolgoletni urednik revij Pavliha in Ciciban.

Čeprav je bil Božo Kos po izobrazbi fizik, je njegovo življenje najbolj zaznamovalo ukvarjanje z ilustracijo. Tej in humorju se je zapisal pred svojim tridesetim letom, ko je leta 1957 postal glavni urednik satiričnega časopisa Pavliha. Največ ljudi njegovo ime še vedno povezuje z revijo Ciciban. Zanj je ustvaril nešteto ilustracij, kot njegov poseben prispevek pa lahko štejemo tudi rubriko, s katero je med malčke želel zasejati tudi strast do raziskovanja sveta. Šlo je za na videz drobne skice, ki pa so v vsaki številki z vedno zabavnimi slikami seznanjale najmlajše z različnimi zabavnimi poskusi in pojavi iz sveta tehnike in narave. Revijo Ciciban je Božo Kos zaznamoval tudi kot urednik.

Sodeloval je tudi s Televizijo Slovenija in to sodelovanje mu je za oddajo Živalski karneval prineslo nagrado Prešernovega sklada. Živalski svet in znanost sta bili stalni Kosovi spremljevalki in tudi bistvo njegovega plodnega sodelovanja s sinom Miho Kosom, direktorjem Hiše eksperimentov, s katerim je tudi ustvarjal revijo Petka. Veselje do raziskovanja sveta je otrokom poskušal vcepiti tudi kot ilustrator mnogo slovenskih učbenikov.

Predvsem pa je Božo Kos otroke zabaval. Njegove ilustracije najdemo v več kot 40 knjigah, od katerih naj omenimo le Piko Nogavičko Astrid Lindgren, Butalce Frana Milčinskega, Velikega in malega kapitana Leopolda Suhodolčana, Bratovščino Sinjega galeba Toneta Seliškarja, Gospoda Hudournika Frana Saleškega Finžgarja in mladinski roman Uhač in njegova družčina Branke Jurca. Pisal je tudi sam. Kos, ki je ilustrator postal, potem ko je svoje novinarske članke za mariborski Večer občasno dopolnil z ilustracijo, je ustvaril tudi nekoč zelo priljubljen strip Kavboj Pipek in Rdeča Pesa, objavljen v Pionirskem listu (1959-1991) in zatem v otroškem mesečniku Petka. Nikakor pa ne sme-

mo pozabiti Kosovih karikatur. Bilo jih je mnogo, privrženost temu žanru pa je pokazal tudi kot organizator ljubljanskega mednarodnega bienala karikatur Brez besed (1969-1975). Več: www.vest.si, www.dnevnik.si, www.rtvlo.si
Marjana Mirković

Veleposlaništvo Republike Slovenije v RH
Alagovičeva 30, 10 000 Zagreb, RH
Veleposlanik:
dr. Milan Orožen Adamič

Uradne ure:

ponedeljek-petek od 9.00 do 12.00

tel.: + 385 1 63 11 000

faks: + 385 1 61 77 236

el. pošta: vzg@gov.si

spletna stran: <http://zagreb.veleposlanistvo.si>

Konzularne informacije

tel.: + 385 1 63 11 014, + 385 1 63 11 015

faks: + 385 1 46 80 387

konzularni pult (v uradnih urah za stranke):

tel.: + 385 1 63 11 013, + 385 1 63 11 026

Državljanom RS je v nujnih primerih zagotovljen kontakt z dežurnim diplomatom:

med tednom: od 16.30 ure

v času vikenda in praznikov: 24 ur

tel.: +385 98 462 666

Konzularni dan na Reki, Slovenski dom

KPD Bazovica:

Predvidoma 6. maja 2009 od 10.00 do 13.00 in od 16.00 do 18.00

Generalni konzulat RS, Split

Častni konzul Branko Roglič

Tel./fax: +385 21 389 224

e-mail:

generalni.konzulat.rep.slovenije@st.t-com.hr

uradne ure konzulata:

ponedeljek-petek od 9.00 do 13.00